

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA SÁNG TÁC & LÝ LUẬN – PHÊ BÌNH VĂN HỌC

NGUYỄN THANH TÂM

TÁC PHẨM TỐT NGHIỆP

(Khóa 10, 2007 – 2011)

NGƯỜI HƯỚNG DẪN : NHÀ VĂN VĂN GIÁ

Hà Nội, 5/2011

Lời cảm ơn

Hẳn những người thầy đức cao vọng trọng sẽ không phiền lòng nếu tôi mạn phép gửi lời cảm ơn đầu tiên của mình đến những người không có chuyên môn nghiệp vụ, bị hạn chế về năng khiếu văn chương, những người không bao giờ có thể giúp tôi sửa đổi ba câu từ chưa phù hợp trên văn bản, hay thậm chí là không hiểu được hết những gì tôi muốn viết mỗi lần họ đọc các tác phẩm của tôi... nhưng lại là những người quan trọng nhất đối với bản thân tôi, những người luôn ở bên động viên tinh thần, là nguồn động lực cho tôi sống và phấn đấu suốt cả cuộc đời này, đó là cha mẹ của tôi, là gia đình bé nhỏ của tôi.

Tôi xin trân trọng gửi lời cảm ơn sâu sắc của mình đến các giảng viên của khoa Sáng tác và Lý luận Phê bình Văn học, cảm ơn cô giáo chủ nhiệm và các sinh viên của lớp viết văn khóa X, trường Đại học Văn hóa Hà Nội đã luôn ở bên, kề vai sát cánh, giúp đỡ tôi trong học tập cũng như trong cuộc sống đời thường. Xin cảm ơn các nhà văn, nhà thơ, nhà phê bình, các vị GS, PGS, TS, Ths... có tấm lòng tha thiết với văn chương đã giành thời gian đến giảng dạy, nói chuyện tại khoa, tạo cho tôi có thêm nhiều cơ hội được tiếp xúc, được học hỏi, được đón nhận những kiến thức uyên bác và bổ ích.

Đặc biệt hơn, tôi xin cảm ơn nhà văn Văn Giá, trưởng khoa Sáng tác và Lý luận Phê bình Văn học. Ở đây xin phép được gọi là thầy. Xin cảm ơn thầy đã không chê bai những dòng thơ vụng dại đầu tiên khi chúng tôi mới bước những bước đi chập chững vào nghề, để bằng tâm huyết thổi bùng đam mê vào những tâm hồn non nớt, để tôi và các bạn của mình có được những tác phẩm như ngày hôm nay.

Tôi cũng xin gửi lời cảm ơn chân thành và sâu sắc của mình đến nhà thơ Bằng Việt, nhà thơ Nguyễn Hữu Quý, là hai người thầy đã nhiệt tình hướng dẫn nhóm sinh viên chúng tôi, giúp đỡ tôi hoàn thành tốt bài thi của mình cũng như đã giúp tôi nhìn nhận, đánh giá về mặt chuyên môn cho tập tác phẩm này. Một lần nữa, xin trân trọng cảm ơn các thầy!

Có lẽ còn rất nhiều con người nữa, những con người mà cả đời chỉ đi ngang qua tôi một lần, những con người mà tôi chưa bao giờ gặp mặt, hay

rất nhiều điều thú vị khác trong cuộc sống mà tôi cần phải cảm ơn, nhưng xin cáo lỗi những món quà vô giá mà ta ngẫu nhiên có được ở thế giới này để dừng lời tại đây, để cảm nhận những may mắn đến ngọt ngào mỗi sớm mai thức dậy, được yêu thương, bị ghét bỏ và... lại yêu thương, để sống và cảm nhận cuộc sống bằng thơ!

Sinh viên: Nguyễn Thanh Tâm

Lời tự bạch

I. Về tác phẩm tốt nghiệp

Nếu nhạy cảm một chút có thể nhận ra ngay cuộc sống quanh ta có rất nhiều vấn đề. Những vấn đề có tên và những vấn đề không tên chồng chất lên nhau, lũ lượt kéo ngang trước mặt ta mỗi ngày. Sở dĩ tôi muốn gửi lời cảm ơn đến những người cả đời chỉ đi ngang qua tôi một lần hay thậm chí là những người tôi chưa bao giờ gặp mặt là bởi vì tôi nhìn thấy ở họ những điểm giống tôi, những điểm khác tôi, những điều khiến tôi phải khinh bỉ, những điều khiến tôi phải ghen tức, tôi soi vào hoàn cảnh của họ để nhận ra mình, họ ngẫu nhiên là người truyền cảm hứng cho tôi, tôi viết về cái khái quát từ chính những gương mặt cụ thể, là họ.

Cũng muốn nói thật nhiều và tìm ra nhiều cách nói khác nhau cho cùng một vấn đề, nhưng có lẽ khả năng hạn chế khiến cho những đứa con tinh thần của tôi chưa đủ mãnh lực truyền tải được một cách sống động nhất những cảm cảnh của cuộc sống mà hàng ngày ta vẫn buộc lòng phải chứng kiến. Trong chùm tác phẩm tốt nghiệp của mình, tôi luôn cố gắng tiết chế cảm xúc để giữ được những câu thơ lạnh lùng, tinh táo, để khách quan nhìn nhận cuộc sống bằng thơ. Giữa xuôi ngược người đổ về muôn nẻo có nhiều gương mặt đi vào thơ tôi không giữ lại được tên mình, chỉ là anh, là cô gái, là người đàn bà, là đạp xích lô, là con cuốn chiếu, là chiếc mặt nạ, là những dòng tin nhắn của ai đó... có khi là chính tôi, là “em”, nhưng tất cả họ đều cố gắng câm lặng để không ai nhận ra mình, để chìm đắm trong tâm tư không lời. Thông qua họ, tôi viết lên cuộc sống quanh mình, những chiêm nghiệm dù là chưa đủ độ chín về cuộc đời.

Gương lạnh là bài thơ đầu tiên của tôi viết về sự chiêm nghiệm giữa đời sống tấp nập, xô bồ. Tôi cố gắng giữ lại bài thơ này trong tập bài tốt nghiệp của mình với hi vọng lưu giữ một kỷ niệm, đánh dấu một bước phát triển mới của tâm hồn ở tuổi mới lớn. Lần đầu tiên, tôi nhận ra những hạn chế không thể vượt qua ở mỗi con người, những ảo tưởng mà mỗi người đều cố gắng gây dựng cho mình, để lấp liếm, để tự thỏa mãn, để rồi lại ảo tưởng. Trong tập thơ, có khá nhiều bài tôi sử dụng hình ảnh chiếc gương soi, đây là cách nghĩ riêng của tôi, là cái để tôi soi chiếu bản thân mình và soi chiếu cuộc đời này.

Thế giới trong gương là cách để tôi nói về sự ích kỷ luôn tồn tại trong mỗi con người. Người soi gương và người trong gương tượng trưng cho hai con người sống cùng nhau trong xã hội. Có thể họ có chung nỗi khổ, cùng ngời khóc nhưng lại vô tình lẫn nhau: *“Tôi không nghe thấy tiếng thốt thức tội nghiệp của cô ta/ Chỉ nghe được tiếng mình rầm rít”*. Họ đều *“âm thầm”*, thu mình, không chia sẻ, có lúc họ nhận ra nhau như chỉ để nhận ra. Nhưng cuộc sống không đơn giản một chiều như vậy. Nó có hướng vận động và có những bất ngờ của nó: *“Úp tâm gương nằm sấp/*

Nước mắt giọt trên mặt sau tấm gương/ Lật giữa tấm gương/ Người trong gương đưa tay gạt nước mắt cho tôi.”. Phút cuối cùng để ân hận, để bắt ngờ nhận ra quanh mình vẫn có những trái tim dù có thể tình yêu của ta chưa một lần giành cho họ.

Mảnh gương cũ là lời nhắc nhở cho những kẻ dẫm đạp lên quá khứ như khi ta nghiêng gót giày lên mảnh gương mà quên mất những mảnh con con đó một thời ta đã soi, *“không nghĩ có mảnh con con của mình”*. Và có những lần chấp ghép lại quá khứ bị dẫm đạp như ghép lại mảnh gương, nhận thấy những gì bị phá vỡ là không thể nào lành lại. Tôi từng đọc qua một câu trên mạng xã hội face book của bạn viết có bút danh là Gào như sau: *“Khi một mối quan hệ kết thúc, bạn dù mong chờ nó được hàn gắn tới cỡ nào đi chăng nữa, thì sự thật tàn nhẫn luôn buồn tẻ hơn ước mơ: Bạn không thể nào chấp nhận nổi những vết nứt rạn vỡ sau khi hàn gắn. Đó là sự ám ảnh rất nhân sinh. Và trên thực tế, cái gì đã vỡ là vỡ”*. Tôi viết *“Mảnh gương cũ”* cũng trên một quan điểm như thế.

Lỗi đánh máy và **Có những điều không thể** cũng là một cách nói khác về sự hạn chế trong khả năng của mỗi con người. Tuy nhiên ở *“Có những điều không thể”* thì còn thể hiện một góc nhìn khác là sự thờ ơ lạnh lùng, là cách sống và yêu máy móc của một lượng thế hệ trẻ quá lạm dụng công nghệ mà quên mất những gằn gủi cá nhân mới là thứ để thêm hiểu nhau hơn. Có thể trong cả cuộc kháng chiến trường kỳ của dân tộc người ta chỉ cần sống với nhau bằng mấy dòng thư viết tay vội vàng, những sự chờ đợi vô vọng nhưng những con người có lý tưởng ấy họ làm như vậy để hi sinh cho những gì đẹp đẽ nhất. Còn bây giờ, giữa điều kiện cuộc sống đủ đầy, con người ta nên biết dừng những tham vọng của mình để sống hạnh phúc, để quan tâm nhau nhiều hơn, vì công nghệ không thể thay lời nói, máy móc không thể thay thế con người trên làm công việc yêu thương.

Ảo tưởng là tiếng cười mỉa mai giấu kín giành cho những kẻ luôn tự đắc mình là một cái gì lớn lao, nhưng sự thật không trả lời như vậy. Cô gái đắm đuối bởi tiếng chim hót trong đêm, bông hoa bằng giấy *“có tỏa hương”*, cái bóng ngõ mình là người. Song điều hiển nhiên là bản thân cô gái không thể biết rằng cô ta đang đắm đuối vì một thứ tầm thường, *“Không hay bằng tiếng chim hót trong bụi mận gai/ Nuốt thế thiết ghim sâu vào lòng ngực”*, bởi những tiếng hót tuyệt vọng mới là những tiếng hót tuyệt vời nhất; tiếp đó, người ta nhận ra bản thân bông hoa bằng giấy không thể tỏa hương, ngay cả khi đó là thứ hương thơm thấp kém hơn Quỳnh; và cái bóng thì không bao giờ có thể trở thành cô gái, muôn đời là như thế, mặc cho người ta cứ luẩn quẩn với những vòng quay trầm lặng, để thời gian quý báu trôi đi.

Mặt nạ tuồng có vẻ hơi phô diễn ý tưởng, nhưng đồng thời cũng là cách nhận định thẳng thắn của tôi, là động tác *“vạch mặt”* quyết liệt, để phô bày những gương mặt giả tạo, những cách *“diễn”* thô bỉ giữa cuộc đời.

Hàng ngày, ta đối mặt với những cách sống lừa dối và rồi chính ta lại là kẻ đi lừa dối, đó là sự thật khủng khiếp mà ai ai cũng biết nhưng ai ai cũng chấp nhận, đối phó với nó. Tôi gọi đó là một dạng “lưu manh kiểu trí thức”. Theo tôi, những kẻ có thường nguy hiểm và đáng sợ hơn bởi họ biết che đậy bằng cái vỏ bọc “thơn thớt nói cười” của mình.

Cột lại nỗi buồn và **Lặng thinh góc quán vắng phố đêm** là hai bài thơ thiên về mô tả các xúc riêng tư, miêu tả nội tâm thông qua ngoại cảnh. Đó là tâm tư của kẻ kém may mắn trong tình yêu hay của kẻ thản nhiên đón nhận cuộc sống xung quanh một cách nhạt nhẽo, hờ hững...

30 con số định mệnh là bài thơ tôi biết trong khoảng thời gian gần đây nhất. Xuất phát điểm ý tưởng của bài thơ bắt đầu khi tôi xem một quyển lịch tay, vô tình nhận ra “*mỗi ngày là một con số*” và sự thật kinh khủng “*Quỹ đạo không quá khỏi 30 con số vô nghĩa đọa đày/ Chết trong vòng xoáy của chùng ấy con số định mệnh không định nghĩa được*”. Đây cũng chỉ là một cách quan điểm của tôi về thời gian, về cuộc đời. Thời gian không trôi đi mà quần qua quần lại khiến cho cuộc đời trở thành một vòng xoáy dữ dội, cuốn con người ta vào đó.

Cuộc sống vẫn tiếp diễn như mỗi ngày đều có bình minh. Những điều quen thuộc lặp lại khiến ta thôi không còn chú ý nữa. Nhưng hãy thử soi lại những gì đã trở thành nếp nghĩ, nếp sống ấy để thay đổi nó bằng một góc nhìn mới mẻ, ta sẽ thấy cuộc sống thú vị hơn. Đôi khi không phải chỉ có tiếng cười mới đem lại hạnh phúc. Mà có khi, hạnh phúc lăn dài theo những dòng nước mắt.

Năng lực viết hạn chế khiến cho cách diễn đạt tuy còn vụng dại, có những câu thơ chưa hẳn đã thành thơ, nhưng tôi vẫn viết, vẫn tin vào những điều mình viết. Vì quanh tôi còn cả một thế hệ yêu nghề đang không ngừng giúp đỡ đồng viên tôi có thêm nghị lực để theo đuổi cái danh giá của nghề cầm bút.

II. Quan điểm về sáng tác văn chương

Khi còn là một đứa bé tôi đã thích viết. Viết những gì mình thích. Dù mới chỉ là những dòng chữ “tròn ung ung”, “to như con gà mái ghe” theo cách nói của mẹ tôi. Khi ấy tôi viết về những việc chẳng liên quan gì đến hòa bình thế giới, chẳng ảnh hưởng gì tới ai. Như việc bố tôi làm nghề gì, mẹ tôi xinh đẹp có mắt nâu, cô bạn cùng lớp tôi nhà rất giàu nên có nhiều quần áo đẹp mà tôi không có... Những điều ấy, bây giờ đọc lại thấy thật buồn cười, thật ngây ngô, nhưng đó là một phần cuộc đời tôi đã trôi đi. Và tôi nhận ra, có khi trẻ con thời nay, những “ông cụ non”, “bà cụ non” kia chưa chắc đã hạnh phúc bằng tôi dù chúng có một cuộc sống thật đủ đầy, thậm chí là thừa mứa. Bởi nhìn chúng, tôi giật mình nhận ra nét ngây ngô bị tước đoạt.

Bây giờ, tôi không còn viết những điều tôi thích nữa, mà viết những gì tôi cho là người khác muốn nghe hoặc giả như tôi biết mà họ chưa kịp biết. Tôi thích được là người phát hiện những cái mới.

Theo tôi, bất kỳ một nghề nghiệp nào tồn tại trên thế giới này đều mang trong nó một xứ mệnh nhất định. Viết văn cũng là một cái nghiệp. Vì thế, tôi quan niệm văn chương phải phản ánh được cuộc sống, phải đọc tên được những khía cạnh khác nhau của cuộc sống dù đôi lúc nó có phần gai góc, có phần tàn nhẫn. Có thể bằng cách này hay cách khác, có thể gay gắt hay nhẹ nhàng nhưng văn chương luôn phải đem đến cho người đọc góc nhìn chân thực, mới lạ về cuộc đời.

Có thể một lúc nào đó, tư duy thay đổi sẽ làm thay đổi quan niệm này, nhưng trong khi còn quan niệm như vậy, tôi sẽ còn cố gắng viết, còn cố gắng chứng minh điều tôi đã viết.

Nguyễn Thanh Tâm

Gương lạnh

Ép mi

Con mắt hạ mình soi thẳng xuống sống mũi

Không thấy gì ngoài hai cánh mũi lộ ra

Chẳng đạt được ý muốn

Con mắt khát thèm một lần được nhìn thấy cái sống mũi trên khuôn mặt của chính mình

Nhưón môi

Ước ao được hôn lên đôi môi của chính mình

Cổ rướn, cổ nhón

Chẳng đạt được ý muốn

Đôi môi khát thèm một lần tận hưởng

Cái kiêu hãnh không chịu khuất phục

Tự lừa dối mình

Thủy nguyệt

Soi mình vào gương

Thấy cái sống mũi cong hay thẳng

Ngạo nghệ cười

Được đà đắc thắng

Chạy lại hồng hôn lên đôi môi của mình

Lạnh lùng môi chạm gương.

Thế giới trong gương

Tôi nhìn chòng chọc vào gương
Và ngồi lặng lẽ...

Bắt đầu khóc
Người ngồi trong gương cũng khóc
Tôi không nghe thấy tiếng thổn thức tội nghiệp của cô ta
Chỉ nghe được tiếng mình rầm rứt
Tôi tức tưởi
Người ngồi trong gương vẫn khóc
Nhưng... âm thầm
Chỉ nhìn thấy những điên dại cuồng lên nơi đáy mắt
Gạt sâu vào con người kẻ đối diện
Nhận ra những long lanh không phải là giả tạo

Úp tấm gương nằm sấp
Nước mắt giọt trên mặt sau tấm gương
Lật ngửa tấm gương
Người trong gương đưa tay gạt nước mắt cho tôi.

Mảnh gương cũ

Có những lần gót giày vô tình nghiêng lên mảnh gương cũ
Kiếng vụn lấm dăm cào xước mũi giày
Có những lần bước qua và dẫm đạp
Những mảnh con con một thời người ta đã soi
Không nghĩ có mảnh con con của mình

Có những lần làm lụi ghép lại mảnh gương vỡ
Nhận thấy những vết ngang dọc nham nhở cắt chông chéo trên khuôn mặt
Lấy một chiếc gương mới soi vào
Vẫn hình dung một ngày có những vết nham nhở
cắt chông chéo
trên khuôn mặt...

Lỗi đánh máy

Cầm trên tay cuốn sách mới phát hành hàng ngàn bản

Lật giở từng trang

Nhận ra lỗi đánh máy trên bài viết của chính mình

Vội vàng sửa

Dập xóa

Che đậy

Vội vàng sửa

Một bản

Hai bản

Mười bản

Một trăm bản

N bản

Vội vàng sửa

Chỉ một lỗi đánh máy trên bài viết của chính mình

Không sửa được lỗi đánh máy của những bản đang nằm trong tay kẻ khác.

Có những điều không thể (*Văn nghệ trẻ số 31*)

Ngày sang ngày
Luẩn quẩn giữa một trăm sáu mươi ký tự một tin nhắn
Công nghệ thay lời nói
Một trăm sáu mươi ký tự yêu, nhớ, ghét, hờn

Ngày sang ngày
Trao cho nhau những nụ hôn không cảm giác
Khoảng cách không gian đợi một cái nhấn nút
Sự chờ đợi máy móc
Sống máy móc
Tình cảm máy móc

Ngày sang ngày
Vẫn nhìn nhau trên màn hình công nghệ
Thần thờ, nỗi nhớ giọt thành dòng
Chẳng thể đưa tay qua gạt nước mắt cho em...

Ảo tưởng

Kim đồng hồ luẩn quẩn với những vòng quay trầm lặng
Khi cô gái đắm đuối bởi dạ oanh⁽¹⁾
Không hay bằng tiếng chim hót trong bụi mận gai
Nuốt thê thiết ghim sâu vào lồng ngực
Kim đồng hồ vẫn luẩn quẩn với những vòng quay trầm lặng
Khi bông hoa bằng giấy
Cố tỏa ra thứ hương thơm thấp kém hơn Quỳnh⁽²⁾
Đêm lặng thinh
Nặc nè bước lê qua mép cửa
Mặt bóng cô gái đồ dài
Và cái bóng... tự đắc mình là cô gái
Khi kim đồng hồ vẫn luẩn quẩn với những vòng quay trầm lặng

(1) Tiếng chim hót trong đêm

(2) Loài hoa chỉ nở và tỏa hương vào ban đêm

Mặt nạ tuồng

Trên sân khấu tuồng
Người diễn viên đeo mặt nạ
Nhập vai theo một kịch bản định sẵn
Diễn mà không diễn
Bản chất của nhân vật hiện hữu trên từng gương mặt
Cái hiện hữu mà phục trang nhưng gấm không che đậy được.

Kẻ ngồi phía dưới
Không đeo mặt nạ
Không diễn mà vẫn đang diễn
Mỗi kẻ đều ngấm ngấm nhận cho mình một vai tuồng
Diễn với nhau bằng vẻ hào nhoáng
Bằng váy đầm lộ liễu
Bằng complete, cavat, giày tây
Hay sự quý phái của những trang sức đắt tiền
Họ không đeo mặt nạ
Không diễn mà vẫn đang diễn
Diễn với nhau những vở kịch không tên, không theo một kịch bản nào

Mặt nạ vô hình
Mặt nạ trá hình.

Cột lại nỗi buồn (tuyển tập “*Thơ tình Hà Nội*”- Nxb Trẻ 2009)

Cơn giông
Giật tung từng lời nói cuối cùng của anh
Bập bênh giữa không gian nhòa nước
Những mái nhà ướt mưa
Đèn đường ướt mưa

Lóc đóc tiếng mưa đập vào mái tôn
Nỗi buồn dồn nhịp
Lóc đóc tiếng mưa đập vào mái tôn
Đập vào góc khuất
Đập vào tái ngắt trời đêm thành giọt
Đập vào vai em

Tùng thân cây dây leo sũng mưa trên bồn hoa tầng thượng
thông xuống trước mặt
Em vươn tay
Ngấn ngơ cột lại thành một dải mảnh mảnh
Nỗi buồn...
Ngấn ngơ

Lặng thinh góc quán vắng phố đêm

Con cuốn chiếu cuộn mình
Dưới chân cây đèn dầu sắp lịm
Khi kiu kịt xích lô tìm ngõ vắng
Chờ nỗi buồn giấu tên
Rồi cả khi nỗi buồn đọc tên
Khi kiu kịt xích lô rời ngõ vắng
Cũng không ngăn được cây đèn dầu tắt lịm
Và con cuốn chiếu thôi cuộn mình

30 con số định mệnh

Mỗi ngày chỉ là một con số
Trải dài trên dãy số cô độc
Những con số
Định dạng và biến đổi
Trên dãy số cuộc đời
Mỗi ngày bước qua một con số
Mỗi bước chân dẫm đạp lên một con số
Không nhớ được 30 con số cứ lặp lại trên dãy số cuộc đời luân quần
Bực bội
Bản gắt
30 con số vẫn lặp lại
Cười đùa
Than khóc
Không bao giờ nhớ nổi những dãy số vô nghĩa đã trôi đi
Khóc rớt nước mắt trên bất kỳ con số gây đau khổ nào
Không nhớ
Mỗi ngày là một con số
Quần quanh những con số bám riết
Quầy đạp không quá khỏi 30 con số vô nghĩa đọa đày
Chết trong vòng xoáy của chùng ấy con số định mệnh không định nghĩa
được
Mỗi ngày chỉ là một con số
Để ta quên...

Mục lục

STT	TÊN TÁC PHẨM	TRANG
1	Gương lạnh	8
2	Thế giới trong gương	9
3	Mảnh gương cũ	10
4	Lỗi đánh máy	11
5	Có những điều không thể	12
6	Ảo tưởng	13
7	Mặt nạ tuồng	14
8	Cột lại nỗi buồn	15
9	Lặng thinh góc quán vắng phố đêm	16
10	30 con số định mệnh	17

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA SÁNG TÁC VÀ LÝ LUẬN-PHÊ BÌNH VĂN HỌC

-----oOo-----

NGUYỄN THANH TÂM

TÁC PHẨM TỐT NGHIỆP

THỂ LOẠI: THƠ

(KHÓA 10, 2007-2011)

HÀ NỘI, THÁNG 5 - 2011